

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 13 Şubat 2024
Sayı : 383

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi” gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

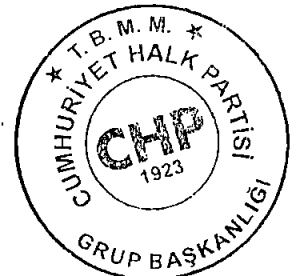
Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Gülizar BİÇER KARACA

TBMM Başkanvekili

Denizli Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İçişleri , Kadın Erkek Fırsat Eşitliği
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 14-2-2024	Esas No:2/2015

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
13 Şubat 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
13 Şubat 2024
No: 1379114

GENEL GEREKÇE

TMK “Kadının Soyadı” başlıklı 187. maddesinin eşitlik ilkesine aykırılığı ileri sürülerek İstanbul 8. Aile Mahkemesince itiraz yoluyla yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi, 187.maddenin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, 187. maddede yeni bir düzenleme yapılması için iptal kararın 9 ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle hükmetmiştir. 28.4.2023 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan iptal kararı 28 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Soyadı bir kimsenin kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır ve mutlak kişilik hakkıdır, dolayısıyla kadının soyadı da kadının kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Evlenince ve boşanınca sadece kadının soyadını değiştirmek zorunda kalması, Anayasa’nın eşitlik ilkesine ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı düşmektedir. Medeni Kanunda değişiklik yapılarak, evlenme ve boşanma durumunda eşlerin soyadına ilişkin kurallar Anayasa, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gereklidir.

TMK.nun 187. maddesinde yapılacak işbu düzenleme;

- 2001 yılında Anayasa’nın 41. maddesinde yapılan değişiklikle kabul edilen ailede “*eşler arası eşitliği*” öngören hükmüne;
- 2004 ve 2010 yıllarında Anayasa’nın “*kanun önünde eşitlik*” başlığını taşıyan 10. maddesinde yapılan değişikliklerle kabul edilen “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz*” hükmüne;
- Anayasa’nın 12. maddesinde yer alan kişilik haklarının korunmasına ilişkin “*herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir*” hükmüne;
- Anayasa’nın 17. maddesinde yer alan “*herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma.. hakkına sahiptir*” hükmüne;
- 2004 yılında yapılan değişiklikle Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrasına eklenen “*usulüne uygun yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümler esas alınır*” hükmüne;
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 16. maddesinin 5.fıkrasında yer alan aile adına ilişkin hükmüne;
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesine ve Sözleşme’ye Ek 7 Numaralı Protokol’ün 5. maddesinin “*Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar*” hükmüne uygun olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi’nin atıf yapılan kararı incelendiğinde; kişiliğin bir parçası olan soyadını taşımanın yalnızca bir yükümlülük değil, aynı zamanda Anayasa’nın 20. maddesi kapsamında bir hak niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin de

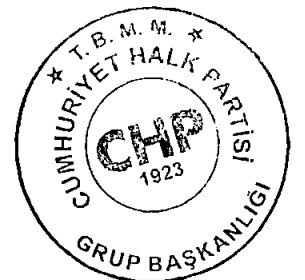
anılan hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi kapsamında yer aldığını kabul etmiş olması ile birlikte; hem kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirildiğinden söz edilebilmesi ile kadın-erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması gerektiği vurgulanmış, anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önemin altı çizilmiştir. Dolayısıyla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da kullanılması yönündeki kadın ile erkeğin karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda oldukları sonucuyla, erkeğin evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabildiği halde, kuralla kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak kocasının soyadının önünde kullanabileceği öngörüldüğünden, karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muamelenin yapıldığı tespit edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin bir diğer tespiti; benzer durumda olanlara farklı muamele yapılmasının nesnel ve makul bir nedeninin bulunmadığının değerlendirilmesinde kamu otoritesinin belirli ölçüde takdir yetkisinin bulunduğu önkabulüyle; evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmasıdır.

MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi Nazan Moroğlu, Türkiye Barolar Birliği dergisinde yer alan "Kadının Kimlik Sorunu 'Kadının Soyadı'" isimli makalesinde özetle; Türk Medeni Kanunu'nun 187'nci maddesinin birinci cümlesine yönelik yeni düzenleme için, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi bakımından bağlayıcılığı olan sözleşme ve protokollerden kategorik olarak; Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin 16'ncı maddesinin 5'inci fıkrasında yer alan aile adına ilişkin hükmü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesine ve sözleşmeye ek 7 Numaralı Protokol'ün 5'inci maddesindeki hükmüne uygunluğunu şarta bağlayıcı bir önerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Yaşanan düzenleme ışığında; Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK) Türk Medeni Kanunu'ndaki düzenlemenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilerek yürürlüğe girdiği 28 Ocak 2024 tarihi itibarıyla bir bildiri yayınlamış; soyadı hakkının mutlak kişilik hakkı olarak kadınlar tarafından da müstakil kullanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Açıklanan nedenler doğrultusunda; Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararıyla birlikte, Türk Medeni Kanunu açısından da soyadı hakkının ne şekilde tesis edileceğinin düzenlenmesi zarureti hasıl olmuş, işbu kanun teklifi ile bahse konu hususların kanunilik prensibi gereği düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Madde ile; eşler, her biri sadece kendi evlilik öncesi soyadını taşımaya devam etme hakkına sahip olacaktır. Bu hakkı kullanmak istemeyen eşlere evlenirken *aile adı* olarak eşlerden birinin soyadının seçilme hakkı verilmesi de, toplumsal yaşamda tanındığı soyadını evlenince de kullanmaya devam etmesi açısından eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine uygun düşecektir. Soyadı aile adı seçilmeyen eş kendi soyadını aile adı önünde kullanabilecektir.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

TÜRK MEDENİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 187 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“III. Eşlerin Soyadı

Madde 187-

“Evlenen eşler kendi evlilik öncesi soyadlarını kullanmaya devam etmek veya içlerinden birisinin soyadını aile adı olarak kullanmak konusunda seçim hakkına sahiptirler. Aile adı kendi soyadı seçilmeyen eş, önceki soyadını aile adının önünde kullanabilir. Evlenme öncesi iki soyadı taşıyan eş, sadece tek soyadını aile adı olarak verebilir veya eşinin soyadının önünde kullanabilir.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

